

Üzeyir Hacıbəyli-130

Dünya şöhrətli sənətkar

Ulu öndər Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 27 il dönr ki, respublikamızda hər ilin 18 sentyabr Üzeyir musiqi günü kimi qeyd olunur. Üzeyir bəy Hacıbəylinin anadan olduğu günü ölkəmizdə musiqisevərlər xüsusi təntənə ilə qeyd edirlər.

Musiqi məktəblərində, mədəniyyət ocaqlarında bu dahi musiqiçinin şərəfinə onun ölməz əsərlərindən fraqmentlər səsləndirilir.

Yirminci əsrin əvvəllərində Azərbaycan mədəniyyətinin ilk xadimləri acınacaqlı bir yol keçmişlər. Cəhəletin, amansız zülmün hökm sürdüyü bir şəraitdə Azərbaycanda Milli Musiqili Teatrın yaradılması nadanlığa, zülmə meydan oxumaq demək idi. Lakin belə ağır əzablara, hədsiz-çətinliklərə, təqib və təzyiqlərə baxmayaraq, Üzeyir Hacıbəyli XX əsr Azərbaycan musiqisinin inkişafında böyük xidmətlər göstərdi. Dahi sənətkar musiqi yaradıcılığına başladığı ilk gündən sübut etdi ki, o, nəinki bir xalqın deyil, bütün türk dünyasının böyük oğludur.

67 ildir ki, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəyli bizdən ayrılaraq haqq dünyasına qovuşub. Baxmayaraq bu günədək onun unudulduğu, yaddan çıxdığı an belə olmayıb.

İndi dünyanın əksər ölkələrində ölməz sənətkarın musiqisi səslənir, sevilir, insanlar tərəfindən böyük məhəbbətlə qarşılanır.

Üzeyir Hacıbəyli bəstəkar, alim, yazıçı, eyni zamanda ictimai və siyasi xadim kimi fəaliyyəti ilə yanaşı, Şərqdə ilk operanın banisi kimi məşhurdur. Onun gərgin və yaradıcılıq əməyi sayəsində Azərbaycan Milli opera sənətinin tarixi Üzeyir Hacıbəylinin 107 il bundan əvvəl tamaşaya qoyulan «Leyli və Məcnun» operası ilə başladı. İlk tamaşa 1908-ci il yanvarın 12-də Bakıda H. Z. Tağıyevin teatrında olmuşdur.

Dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin eyni adlı poeması əsasında yazılmış «Leyli və Məcnun» yalnız ilk Azərbaycan operası deyil, həm də Şərqin ilk operasıdır. Bu gün biz fəxr edirik ki, qoca Şərqi opera tarixi məhz bu gündən başlanıb. Bu şərəfli salnamədə ilk ad 22 yaşlı bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin ölməz ismidir.

Dahi bəstəkar ilk operanın uğurlarından ruhlana

bir-birinin ardınca milli operalar yazdı. «Şeyx Sənan», «Rüstəm və Söhrab», «Şah Abbas və Xurşidbanu», «Əsli və Kərəm», «Harun və Leyla» kimi milli operalar dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fonduna daxil olmuşdur. Üzeyir Hacıbəyli həm də Azərbaycanda musiqi komediya janrının yaradıcısıdır. Dahi bəstəkarın ilk musiqi komediyası üç pərdədən ibarət «Ər və arvad»dır. Bu əsər Azərbaycanda musiqi komediyasının ilk nümunəsidir. Əsərin ilk tamaşası 1910-cu ildə olmuşdur. Rollarda H. Sarabski (Mərcun bəy), Ə. Ağdamski (Minnət xanım) və başqaları çıxış etmişlər.

Müəllifin ikinci musiqili komediyası «O olmasın bu olsun»dur. Əsərin ilk tamaşası 1911-ci ilin aprelinde Bakıda olmuşdur. Sonralar musiqili komediya müxtəlif dillərə tərcümə olunaraq Qafqazyanı ölkələrdə, eləcə də Türkiyədə, Bolaristanda, Yəməndə və digər məmləkətlərdə tamaşaya qoyulmuşdur.

Üzeyir Hacıbəylinin

üçüncü və sonuncu musiqili komediyası «Arşın mal alan»dır. «Arşın mal alan» musiqili komediyası beş dəfə ekranlaşdırılmış, dəfələrlə qrammofon valına yazılmışdır. Bu musiqili komediya əsasında ilk bədii film 1916-cı ildə çəkilmişdi. Bu səssiz film olub. Üzeyir Hacıbəylinin bu musiqili komediyalarında o dövr Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri öz əksini tapmışdır.

Üzeyir Hacıbəyli milli musiqi xəzinəsini yeni janr və formalarla zənginləşdirən bir sıra əsərlər, o cümlədən Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin şah əsəri, dünya musiqi incilərindən olan dahiyənə «Koroğlu» operasını bəstələmişdir. O, həm Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti, həm də müstəqil Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni musiqisinin müəllifidir. Üzeyir bəy elmi musiqişünaslığın, musiqi təhsilinin əsasını qoymuş və ömrünün sonunadək musiqi mədəniyyətinin inkişafına rəhbərlik etmişdir. O, müasir bəstəkarlıq məktəbinin beşiyi başında durmuş, onun qabaqcıl dünya bəstəkarlıq məktəbləri ilə yanaşı dura bilməsi üçün fədəkarcasına çalışmışdır.

Görkəmli musiqi xadimləri onu «professional Şərqi musiqisinin atası» adlandırmışlar. Dahi sənətkarın vəfatından 67 il keçsə də, o, həmişə qəlbimizdə yaşamaqdadır.

Aslan CƏLİLOV.

Silahlı Qüvvələrimizin yardım fonduna 66,5 milyon manatdan çox vəsait yığılıb

Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinə Yardım Fonduna cari ilin sentyabr ayının 1-dək 66 milyon 525 min 420,27 manat vəsait yığılıb.

Silahlı Qüvvələrə Yardım Fondu Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 17 avqust tarixli fərmanı ilə yaradılmışdır. Məqsəd silahlı qüvvələrin müasir tələblər səviyyəsində inkişafını təmin etmək, maddi-texniki bazasını möhkəmləndirmək və zəruri sosial tədbirləri maliyyələşdirməkdir.

Fondun maliyyə mənbəyi hüquqi və fiziki şəxslərdən könnüllük əsasında daxil olan vəsait və qanunvericiliklə qadağan olunmamış digər daxilolmalardır.

Fındıq yığımı davam edir

Qəbələlilər fındıqçılıq təsərrüfatı ilə uzun illərdir məşğul olurlar. Onların yaşayış tərzinin yaxşılaşdırılmasında bu qiymətli məhsul müstəsna rol oynayır. Odur ki, kəndlilər zaman-zaman fındıqçılıq təsərrüfatının inkişafına geniş meydan vermiş fındığın yeni növlərinin yetişdirilməsinə, yeni cavan bağların salınmasına xüsusi diqqət yetirmişlər. Hazırda rayon üzrə 3.387 hektar fındıq bağları mövcuddur. Bu bağların 90 faizi bar vermə qabiliyyətinə malikdir. Qalan az hissəsi isə yeni əkilmiş bağlardır. Demək olar ki, qəbələlilər illik gəlirlərinin 50 faizə yaxınını fındıqçılıq təsərrüfatından əldə edirlər. Xüsusən fındıqçılıq rayonun Nic qəsəbəsində, Mıxlıqovaq, Mirzəbəyli, Çuxur Qəbələ, Tola, Soltannuxa, Çarxana, Aydınqışlaq kəndlərində və fındıqçılıq birliyində geniş inkişaf etmişdir. Həmin qəsəbə və kəndlərdə elə ailələr vardır ki, ildə 2 tona yaxın qərəzəksiz fındıq toplayır. Bu da onların illik ehtiyaclarının yarısını təmin edir.

Hazırda bağlarda fındıq yığımı sürətlə davam edir. Avqust ayının son ongünlüyündə yığma başlayan kəndlilər fındıq tedarükünü sentyabrın 20-dək başa çatdırmağı qərara almışlar. Məhsul yığımında Nic qəsəbəsinin, Mirzəbəyli, Çuxur Qəbələ kəndlərinin camaatı irəlilə gedirlər. İstehsalçılar tedarük etdikləri məhsulu fındıq emalı müəssisəsinə münasib qiymətə satırlar.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, son illər bir sıra kəndlərdə də fındıq bağlarının salınmasına maraq artmışdır. Bu sırada Yeni Dizaxlı, Məlikli, Bayramkoxalı, Böyük Pireli, Zaraqan, Daşca kəndləri fərqlənmişlər.

TƏQVİMİDƏN SƏTİRLƏR

15 sentyabr: 1918-ci ildə Qafqaz İslam Ordusu Bakını bolşevik-daşnak işğalından azad etmişdir. Ordunun komandiri **Nuri Paşa** (Osmanlı ordusunun baş komandanı) idi. Nuri Paşa 1918-ci il may ayının 25-də 149 zabit və 448 çavuşla Gəncəyə gəlir. Təcili olaraq Qafqaz Ordusunun təşkilatı ilə məşğul olur. Göyçayı, Kürdəmiri işğaldan azad edir. Sentyabrın 15-də Ordu Bakını azad edir.

Qafqaz Ordusu Dağıstanı və Qarabağı da azad etdikdən sonra oktyabrın 18-də Azərbaycandan gedib. Sonralar Almaniyaya köçüb, orada SS-in Türkünstan alayına rəhbərlik edib.

1944-cü ildə Türkiyəyə qayıdıb silah-sursat istehsalına başlayıb. 1948-ci ildə Ərəb—İsrail münaqişəsi ilə

əlaqədar Misirə gedib. Burada silah-sursat istehsalı üçün sifariş alır. Lakin bir gün fabrikey girəndən bir az sonra dalbadal 3 partlayış olur, fabrikə havaya sovrulur. Nuru Paşa özü ilə birlikdə 35 işçi də məhv olur. Hətta onun nəşi də tapılmır. Hadisə 2 mart 1949-cu ildə saat 17-də bitir.

16 sentyabr: Məşhur rus sərkerdəsi, general-feldmarşal **Mixayıl Kutuzov—Qolennişşev** (1745—1813) anadan olub. 1812-ci ildə Napoleonun Rusiyaya hücumu zamanı rus ordusunun Ali Baş Komandanı təyin edilmişdi. Onun taktikası nəticəsində Moskva müdafiə olunur. Napoleon qoşunları məğlubiyyətə uğrayır.

17 sentyabr: Məşhur rus həkimi **Sergey Botkin** dünyaya gəlir. Virus hepatiti

xəstəliyinin infeksiya mənbəyi olduğunu ilk dəfə o irəli sürmüşdür.

İlk azərbaycanlı qadın təyyarəçilərindən biri **Leyla Məmmədbəyova** dünyaya gəlir. Paraşüt idmanı üzrə Zaqafqaziya çempionu olub. «İsmət» bədii filmi ona həsr edilib.

18 sentyabr: Azərbaycan Musiqisi Günüdür. Görkəmli bəstəkar **Üzeyir Hacıbəyli** (1885—1948) və **Müslüm Moqomayev** (baba Müslüm 1885—1937) anadan olublar. Azərbaycan milli musiqisinin inkişafında bu məşhurların xidməti çox böyükdür.

19 sentyabr: 1909-cu ildə xalq artisti **Məmmədza Şeyxzamanov** anadan olub. Akademik Milli Teatrında, bir sıra kinofilmlərdə yadda qalan obrazlar yara-

dıb.

Dilçi alim akademik **Məmmədağı Şirəliyev** dünyaya gəlir. Azərbaycan dialektologiya məktəbinin yaradıcısı və bu sahədə görkəmli mütəxəssis olub, dərslilər yazıb, ali məktəblərdə dərslər deyib.

20 sentyabr: 2004-cü ildə **Əsrin Müqaviləsi** imzalanıb. Neftçilərin peşə bayramı günüdür.

1921-ci ildə astronom, akademik, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru **Hacıbəy Sultanov** anadan olub. 1976-cı ildə AMEA-nın vitse-prezidenti seçilib. Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının yaradılmasına və orada 2 metrlik teleskopun qurulmasına rəhbərlik edib. Əsas işləri göy mexanikasına və Günəş sisteminin kosmogensiyasına aiddir.